

Μελέτη Περιβάλλοντος

Δ' Τάξη

Κεφ. 5. Ο τόπος μας: τα φυσικά χαρακτηριστικά του

A. Διδακτικοί Στόχοι

α) Οι μαθητές να μελετήσουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του τόπου που κατοικούν και του νομού τους.

β) Να εντοπίσουν τις σχέσεις των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών με το κλίμα, τη χλωρίδα, την πανίδα, τα προϊόντα, τη θέση και τον πληθυσμό πόλεων και των χωριών του νομού.

B. Διαθεματικές Έννοιες

Χώρος - Χρόνος, Ομοιότητα - Διαφορά, Αλληλεπίδραση, Σύστημα.

Γ. Έμφαση

Εντοπισμός και αναγνώριση των γεωμορφών και κατηγοριοποίησή τους. Ανακάλυψη σχέσεων διασυνδέσεων, στη μορφή αίτιου-αποτελέσματος, μεταξύ γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών, κλίματος, εμφάνισης-κατανομής χλωρίδας και πανίδας (Φυσική Γεωγραφία). Θέση και χαρακτηριστικά των οικισμών (πόλεων και χωριών) του νομού (Ανθρωπογεωγραφία).

Δ. Διδακτικές Ενέργειες διδάσκοντα. Δραστηριότητες των μαθητών (επεξεργασία-διερεύνηση-κατάκτηση του αντικειμένου)

α) Προβληματισμός

Οι μαθητές διαβάζουν και επεξεργάζονται ανάλογα **τον προκαταβολικό οργανωτή**. (Λειτουργεί ως διεγερτικό ερέθισμα-κίνητρο-αφετηρία προβληματισμού)

Οι σίχοι του Γ. Σεφέρη μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία (πώς είναι ο δικός μας τόπος;) για να μελετήσουν οι μαθητές τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου που κατοικούν.

β) Προσανατολισμός-αισθητοποίηση του περιεχομένου της ενότητας

1. Τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου μας

Θα δοθεί έμφαση στη μελέτη των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών (βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, νησιά) και στη θέση του τόπου των μαθητών ως προς αυτά (Διαθεματική έννοια: χώρος).

Οι μαθητές καλούνται να **ανακαλύψουν** τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου τους απαντώντας στις ερωτήσεις του βιβλίου (μαθητή).

2. Τα φυσικά χαρακτηριστικά του νομού μας

Η δραστηριότητα αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης. Η έρευνα των μαθητών διευρύνεται από τον τόπο τους, στο νομό τους. Φτιάχνουν πίνακα με τα βασικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (βουνά, ποτάμια, λίμνες κ.ά.) και τον

συμπληρώνουν **μελετώντας τους χάρτες που έχουν στη διάθεσή τους** (Διαθεματική έννοια: χώρος).

Η ακολουθία των δραστηριοτήτων προσφέρει την ευκαιρία να συγκρίνουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του τόπου τους με αυτά του νομού τους (Διαθεματική έννοια: ομοιότητα-διαφορά). Η δραστηριότητα μπορεί να συνεχιστεί και στο σπίτι. Οι μαθητές αναζητούν προγενέστερες ονομασίες των φυσικών χαρακτηριστικών που κατέγραψαν, την ιστορία τους και άλλα στοιχεία που πιθανότατα τους ενδιαφέρουν (Διαθεματική έννοια: χώρος-χρόνος, επέκταση στην Ιστορία, Λαογραφία).

3) Η επόμενη δραστηριότητα στοχεύει στο να περιγράψουν οι μαθητές τον τόπο τους μέσα από συσχετισμούς των φυσικών του χαρακτηριστικών με: τα φυτά και τα ζώα που ζουν εκεί, το κλίμα, τις ασχολίες των κατοίκων και την καλλιέργεια των προϊόντων κ.λπ. Οι μαθητές καλούνται να παρατηρήσουν το σχήμα (του βιβλίου μαθητή) και να συζητήσουν για τις σχέσεις που δηλώνουν τα βέλη. Κρίνεται σκόπιμο οι μαθητές στη δραστηριότητα 4 που ακολουθεί να εμβαθύνουν στη σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ των συγκεκριμένων στοιχείων που μελετούν και των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών του τόπου τους (διαθεματικές έννοιες: αλληλεπίδραση, σύστημα, χώρος).

4) Δραστηριότητες στο βιβλίο του μαθητή Α, Β, Γ, Δ, Ε. Ερευνούμε - συζητούμε – καταγράφουμε.

Οι μαθητές αναλαμβάνουν να ερευνήσουν ένα από τα θέματα που δίνονται. Στόχος της δραστηριότητας είναι να μελετήσουν χαρακτηριστικά του τόπου τους (κλίμα, χλωρίδα, πανίδα, προϊόντα, θέση και πληθυσμό των πόλεων και των χωριών του νομού) σε σχέση πάντα με το γεωμορφολογικό περιβάλλον. Στη δραστηριότητα Α δίνεται έμφαση στη διαφορά αυτοφυών και καλλιεργημένων φυτών, στη Β μεταξύ «ελεύθερων – άγριων» και κατοικίδιων ζώων καθώς και στην οικολογική τους αξία, στη Γ στην κατηγοριοποίηση των προϊόντων, στη Δ στα στοιχεία του καιρού, στην Ε στην κατανομή των οικισμών και στην ερμηνεία της δημιουργίας τους.

5) Δραστηριότητα: Ένα βήμα πιο πέρα

Οι μαθητές σχεδιάζουν την έρευνά τους για να διαπιστώσουν εάν έχει αλλάξει ο τόπος τους ως προς τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, αλλά και τα ανθρωπογεωγραφικά (π.χ. αλλαγή στους οικισμούς, στον πληθυσμό, στα επαγγέλματα, στις ηλικίες κ.λπ.) από παλιά μέχρι σήμερα (διαθεματικές έννοιες: χώρος -χρόνος, ομοιότητα - διαφορά, αλληλεπίδραση, σύστημα).

Η αναζήτηση παλιών φωτογραφιών, η παρουσίασή τους στο σχολείο και η σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση μπορεί να συμβάλει στην ανεύρεση και συνειδητοποίηση των διαφορών του χθες από το σήμερα. Το ίδιο και οι μαρτυρίες ηλικιωμένων ατόμων του τόπου).

6) Τετράδιο Εργασιών: Δραστηριότητα 7.

Οι μαθητές εμπλουτίζουν το «δικό μας χάρτη» με τα στοιχεία που μελέτησαν στη δραστηριότητα 4 του βιβλίου. Προαιρετικά κάθε ομάδα αναλαμβάνει να ερευνήσει (στο σχολείο ή στο σπίτι) κάποια τέτοια θέματα για ένα άλλο γεωγραφικό διαμέρισμα, για να εμπλουτιστεί ακόμη πιο πολύ ο χάρτης.

γ) Συστηματοποίηση -Γενίκευση-Μεταφορά

Στη φάση αυτή γίνεται συστηματοποίηση των γνώσεων με αναφορά στους αφηγηριακούς σκοπούς και στόχους της διδασκαλίας. Οι μαθητές ανακεφαλαιώνουν και οργανώνουν τις γνώσεις που απέκτησαν σε ένα υψηλότερο επίπεδο. Με την ανακεφαλαίωση επιχειρείται να αποκτήσουν οι μαθητές την ικανότητα, μέσω της υπέρβασης, να γενικεύουν και να μεταφέρουν γνώση και πρακτική σε καινούργιες, ανάλογες προβληματικές καταστάσεις, να εφαρμόζουν ομοειδείς τεχνικές, να προβλέπουν και να δίνουν λύσεις.

Για τη συγκεκριμένη ενότητα η ολοκλήρωση επιτυγχάνεται με την ανασκόπηση των σημαντικότερων σημείων της ενότητας (γεωμορφές, σχέσεις γεωγραφικού χώρου κλίματος πανίδας, χλωρίδας οικισμών).

δ) Εμπέδωση-Αξιολόγηση

Η εμπέδωση επιτυγχάνεται είτε με τις ερωτήσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, είτε με την «απάντηση» στις εργασίες από τους μαθητές (εμπεδωτικές εργασίες περιέχει το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά ο διδάσκων μπορεί, εάν το κρίνει αναγκαίο, να αναθέσει στους μαθητές και άλλες εκτός βιβλίου, όπως π.χ. η κατασκευή χαρτών, η συλλογή και η αξιοποίηση πληροφοριακού υλικού, η εκπόνηση μιας, συνθετικού χαρακτήρα, εργασίας κ.λπ.). Στη συγκεκριμένη ενότητα οι δραστηριότητες Α, Β, Γ, Δ, Ε, αποτελούν τεκμήρια για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.

Ως πρώτο κριτήριο αξιολόγησης μπορεί να θεωρηθεί το ποσοστό των σωστών απαντήσεων σε ερωτήσεις κατά τη διδασκαλία. Επίσης μέτρο επιτυχίας της διδασκαλίας, αλλά και εμπέδωσης, αποτελεί η ορθότητα και η πληρότητα των εργασιών που έχουν εκτελέσει οι μαθητές στο σπίτι. Από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης θα διαπιστώσει ο διδάσκων και το ορθόν ή μη της επιλογής και κυρίως εφαρμογής της διδακτικής διαδικασίας, για να προβεί στη συνέχεια σε διορθωτικές παρεμβάσεις (εφόσον απαιτείται).

Εάν οι συνθήκες και τα μέσα το επιτρέπουν η συγκεκριμένη ενότητα θα μπορούσε να συνδυασθεί κάλλιστα με μια εκπαιδευτική εκδρομή οπότε θα γινόταν πλήρης αξιοποίηση της απόκτησης βιωματικού χαρακτήρα εμπειριών από μέρους των μαθητών.

Επίσης «ευχής έργον» θα ήταν να εμπλουτισθεί η διδασκαλία με την προβολή διαφανειών ή μιας ταινίας με θέματα σχετικά προς το αντικείμενο. Η παραπάνω παρέμβαση θα προσέδιδε στη διδασκαλία δημιουργική και συγχρόνως εντυπωσιακή και ευχάριστη μορφή.

Οι Μ:

Να μελετήσουν τον τρόπο ζωής στον τόπο τους και στο νομό τους (ασχολίες, συνήθειες, τεχνικά έργα, αρχιτεκτονική, συγκοινωνίες).

Να εντοπίσουν κάποιες σχέσεις των θεμάτων που μελέτησαν με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του τόπου τους.

Να συγκρίνουν πώς είναι ο τόπος τους σήμερα με το πώς ήταν παλιότερα.

Αλληλεπίδραση, Χώρος - Χρόνος, Μεταβολή, Ομοιότητα - Διαφορά

Ενέργειες του Δ – Δραστηριότητες των Μ

Οριζόντια διασύνδεση με την Ενότητα 7: «Ο πολιτισμός των Ελλήνων και των άλλων λαών».

Προσανατολισμός: Οι μαθητές διαβάζουν και επεξεργάζονται ανάλογα τον προκαταβολικό οργανωτή.

1) Ερευνούμε - συζητούμε - καταγράφουμε: Η δραστηριότητα αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου κεφαλαίου. Στόχος είναι οι ΜΟ να μελετήσουν θέματα που σχετίζονται με τον τόπο τους (επαγγέλματα των κατοίκων, συνήθειες και ασχολίες των κατοίκων και των παιδιών, χαρακτηριστικά και τρόπους κατασκευής των σπιτιών, συγκοινωνίες, σημαντικά έργα) σε σχέση πάντα με το γεωμορφολογικό περιβάλλον του. Κρίσιμη παράμετρος της δραστηριότητας είναι η πραγμάτευση των θεμάτων στον άξονα «άλλοτε - τώρα» (παλιά σήμερα). Ο άξονας του χρόνου προσφέρει τη δυνατότητα συζήτησης των μεταβολών και των ομοιοτήτων των πολιτισμικών χαρακτηριστικών του τόπου τους (Δ.Ε αλληλεπίδραση, χώρος-χρόνος, μεταβολή, ομοιότητα-διαφορά).

Σημείωση: Εάν υπάρχει δυνατότητα, η έρευνα των ομάδων είναι χρήσιμο να συνεχιστεί και έξω από την τάξη, είτε ως οργανωμένη επίσκεψη είτε ως ατομική ή ομαδική πρωτοβουλία.

2) Οι Μ συζητούν για το πώς φαντάζονται τον τόπο τους στο μέλλον. Εκφράζουν και αιτιολογούν τις απόψεις τους για ό,τι θα ήθελαν να αλλάξει ή να παραμείνει ίδιο.

8)* Κάθε ΜΟ, αξιοποιώντας το υλικό που συγκέντρωσε, συνθέτει ένα κολάζ για το θέμα που μελέτησε. Η δραστηριότητα μπορεί να παραλειφθεί.